

Dr. Veaceslav GRATI,
șef al catedrei „Drept polițienesc”
al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
conferențiar universitar

PERSONALITATEA INFRACTORULUI MINOR

Studiul personalității, ca o categorie social-istorică, subînțelege ideea potrivit căreia unui tip de societate îi corespunde un anumit tip de personalitate.

Este cert faptul, că omul își dobândește propria personalitate prin învățarea și asimilarea treptată a modelului sociocultural, pe care societatea îl promovează în cadrul procesului de comunicare și interacțiune dintre individ și mediul social, astfel socializarea devenind pozitivă sau negativă ca urmare a preexistenței unui ansamblu de factori sociali decisivi în formarea personalității individului [1. p. 37].

Analizat în termeni strict juridici, infractorul minor este acea persoană, care a comis o infracțiune cu vinovăție sau la care a participat în calitate de autor, complice sau instigator și care la momentul săvârșirii infracțiunii nu a atins vârsta majoratului.

Remarcabil este faptul că, într-o primă etapă, persoana infractorului minor a constituit obiectul de studiu exclusiv al cercetării criminologice, dar ulterior, o seamă de curente științifice au conferit eficiență cauzală și altor factori. Din aceste considerente personalitatea infractorului minor a încetat să mai fie obiect de studiu exclusiv al cercetării criminologice, preocupările acesteia extinzându-se și constituind un domeniu de cercetare propriu și altor științe.

Studiul criminologic nu poate face abstracție de la ansamblul relațiilor sociale și condițiile nemijlocite de viață, sub imperiul cărora se desfășoară procesul de socializare a individului. Scopul demersului este de a dezvălui acele disfuncții sau chiar contradicții, care la nivelul mediului social influen-

țează în mod negativ formarea personalității și pot determina săvârșirea de infracțiuni [2. p. 65].

Mediul social global își exercită influența prin intermediul mediului psihosocial, înțeles ca realitate socială, în care minorul își desfășoară activitatea. Examinarea condițiilor concrete, în care minorul se dezvoltă, poate explica de ce în aceleași condiții generale conduita antisocială se evidențiază numai la anumite persoane.

Personalitatea infractorului se formează în aceleași sfere ale vieții sociale – familie, școală, loc de muncă, microgrupuri.

Familia, ca celulă a societății, reprezintă grupul social primar, în care se evidențiază începutul procesului de transformare a personalității umane, oferind condiții favorabile transmiterii modalităților, normelor și valorilor de comportament.

În societate identificăm familii exemplare, promotoare a respectului față de valorile specifice unei societăți democratice, și familii vulnerabile sub aspect social, care practică un stil educațional deficitar, lipsit de valențe morale, adoptă o atitudine permisivă și tolerantă față de comportamentele deviante ale minorilor, familii care determină degradarea și subsocializare intelectuală și morală a copiilor.

Drept consecință, cercetările criminologice au stabilit, că un număr impunător de infractori minori provin din familii, unde persistă stările conflictuale între membrii ei, manifestate prin certuri, injurii, acte de violență etc.

Drept premise favorizante ale formării personalității infractorului minor evidențiem modul parazitar de viață al părinților, consumul excesiv de alcool, de substanțe narcotice și psihotrope sau care manifestă constant brutalitate, lăcomie, egocentrism [1. p. 39].

Totodată, în planul formării personalității minorului, drept consecințe negative evidențiem și stilul educativ al părinților caracterizat prin indiferență, abuz de autoritate sau răsfăț excesiv. Tinerii educați în acest tip de familii sunt predispuși să transmită comportamentul violent, asimilat în sânul familiei, atât în propria lor familie, cât și în societate.

Un alt factor de importanță pentru formarea personalității minorului îl reprezintă școala cu rolul ei deosebit în educarea și dezvoltarea unor aptitudini și cunoștințe morale, etice și profesionale.

Școala, spre deosebire de familie, utilizează un sistem variat de modalități, metode și mijloace de formare a personalității minorului prin dezvoltarea și fundamentarea unor atitudini și convingeri etice și morale durabile, care facilitează integrarea acestuia în familie și societate [3. p. 163]. Nivelul redus de pregătire școlară, manifestat prin nivelul precar al cunoștințelor acumulate, absența deprinderilor de a munci constant și ordonat, de a-și îndeplini obligațiile sociale și profesionale, favorizează modele de personalitate cu înclinații spre o viață parazitară, antisocială sau delincventială. Totodată, pregătirea școlară insuficientă este influențată și de o serie de factori obiectivi de ordin economic și social (numărul insuficient de instituții de învățământ, fluxul mare de elevi, dotarea materială insuficientă), cât și de factorii subiectivi – individualitatea și personalitatea cadrelor didactice, gradul de pregătire a acestora, precum și superficialitatea lucrului educativ exercitat.

Nu trebuie de trecut cu vederea (și în acest sens este chiar necesar de evidențiat) faptul, că în planul pregătirii școlare generale unii profesori practică o atitudine, prin care se acordă prioritate mai mult laturii instructive în scopul obținerii rezultatelor școlare deosebite, iar latura educativă este lăsată în umbră, neacordându-i-se atenția și interesul cuvenit. În practică, acest neajuns se materializează printr-o activitate specifică a cadrelor didactice, și anume: a lucra mai mult cu elevii care reușesc mai bine, neglijându-i pe cei mai slabi. Această atitudine determină formarea piramidelor ierarhice în mediul elevilor, dar și provoacă reacții de frustrare din partea elevilor mai slabi.

Formarea personalității infractorului minor este determinată de o serie de cauze și circumstanțe, ce favorizează săvârșirea faptelor ilegale, care pot fi de ordin personal subiectiv (personal) și de ordin obiectiv. Circumstanțele subiective includ sistemul de trăsături ale personalității infractorului minor, fiind concepute ca un ansamblu rezultat din interacțiunea facto-

rilor biopsihosociali cu mediul social, ale cărui informații sunt receptate, percepute, asimilate și personalizate, devenind trăsături caracteristice ale personalității individului [4. p. 202-207].

Cu referire la circumstanțele obiective putem remarca faptul, că acestea însumează acele caracteristici ale mediului social, care au tangență cu procesul de formare a personalității.

Formarea personalității infractorului minor nu se realizează întâmplător, ci reprezintă un proces de durată de receptare și asimilare a informațiilor, în baza cărora se sedimentează înseși comportamentul deviant sau antisocial.

Personalitatea deviantă se constituie datorită influenței mediului psihosocial pe parcursul acumulării experienței de viață, prin influența negativă a unor persoane, îndeosebi a grupului său de anturaj.

“Asimilarea” comportamentului ilicit de către minorul infractor se realizează și prin intermediul celorlalte forme de influență a personalității, altele decât cele de ordin social, cum ar fi: frustrarea, inadaptarea, alienarea etc.

Modelului global sociocultural îi revine un rol esențial în procesul de formare a personalității minorului. În acest sens minorii, având capacitatea de a asimila orice informație din multitudinea de informații formative transmise prin intermediul ansamblului de mijloace de comunicare socială (instituții, școală, presă, televizor etc.), sunt predispuși a le asimila și pe cele, care condiționează formarea comportamentului antisocial al persoanei, deși aceste influențe nu pot fi considerate pregnante pentru definitivarea personalității minorului infractor.

Un rol deosebit în definitivarea personalității infractorului îi revine vârstei, care reprezintă nivelul dezvoltării biopsihosocial [5. p. 234].

Statistica, în cazul infractorilor minori, stabilește preponderența infracțiunilor, care vădesc forța, nesăbuința, temeritatea, lipsa de experiență, fiind frecvente actele de violență, sustragerile, specula, vagabondajul, cerșitul și prostituția.

Starea sănătății (infirmitatea, maladiile) constituie la rândul ei o importantă influență negativă în formarea personalității infractorului minor,

determinînd persoanele în cauză să ducă o viață retrasă, diminuată, manifestîndu-se, de regulă, prin egoism, irascibilitate, egocentrism și chiar agresivitate, care favorizează în final săvîrșirea faptelor antisociale.

Temperamentul, aptitudinile și caracterul, ca particularități psihice ale individului, participă în mod deosebit la sedimentarea personalității infractorului, între ele existînd o strînsă conexiune.

În complexul factorilor, care formează comportamentul deviant penal al minorilor, este necesar de a se face distincția între diferitele nivele de cauzalitate, de la cele directe, nemijlocite, care sunt întotdeauna de natură endogenă sau subiectivă (psihică, morală, constituțională etc.), la cele psihosociale (interacțiunile din mediile de socializare: familie, școală, grup de prieteni etc.) și macrosociale (fenomene și procese manifestate la nivelul societății globale), care apar sub aspectul săvîrșirii nemijlocite a faptei prevăzute de legea penală, ca niște circumstanțe favorizante [6. p. 26].

Factorii de la nivelul social și macrosocial pot fi considerați drept cauze ale devianței sub diferitele sale forme numai în raport cu formarea discordantă a personalității minorului. Numai astfel se poate explica de ce în aceleași condiții sociale și psihosociale numai anumiți minori au comportamente deviante, săvîrșind fapte prevăzute de legea penală. În funcție de aceste nivele de cauzalitate trebuie stabilite metodele, procedeele și strategiile de prevenție a fenomenului delincvenței juvenile.

Analiza legislației, care are tangență cu personalitatea infractorului minor și a fenomenului infracțional în rîndul acestei categorii de populație, ne-a condus la formularea unor considerații de ordin general privitor la structura personalității infractorului minor și la unele aspecte legate de etiologia delincvenței juvenile. Totodată, în lucrarea de față am urmărit scopul, ca printr-o serie de cercetări empirice și sondaje de opinie să investigăm modul, cum acest fenomen se prezintă în mod obiectiv și felul cum este perceput de făptuitori și de o serie de persoane, care intervin în procesul de formare a personalității minorilor, pe de o parte, și de către funcționarii de poliție, pe de altă parte. Este de la sine înțeles că rezultatele unor asemenea investigații, din analiza datelor căreia poate rezulta o serie de elemente

orientative, trebuie integrate și corelate cu datele și informațiile cuprinzătoare, pe care le pot oferi investigațiile interdisciplinare, scalele de atitudini etalonate și adaptate la specificul populației sau eventualele metode de predicție a comportamentului deviant. Credem, totuși, că și în această formă de selectare și analiză informațiile prezentate vor prezenta interesul noutății și vor constitui repere utile pentru alte investigații, mai ample, considerate și de noi ca demersuri științifice strict necesare perfecționării activității de prevenire și combatere a delincvenței juvenile.

Bibliografia:

1. Bădina O., Basiliade G. Cunoașterea personalității infractorului minor și strategia cercetării delincvenței juvenile. București, Editura Ministerului de Interne, 1970.
2. Banciu D., Rădulescu S. M. Introducere în sociologia devianței. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985.
3. Dobrinioiu V. Drept penal. Partea specială, vol. I. București, 1994.
4. Pitulescu I. Delincvența juvenilă. București, Editura Ministerului de Interne, 1995. – 376 pag.
5. Stahl H. Teoria și practica investigațiilor sociale. Metode și tehnici. Vol. I. București, 1974.
6. Stăchinaru I. Devierile de conduită la copii. București, Editura Dudactică și Pedagogică, 1969.